

Бібліографічні посилання:

1. Аленін Ю.П. Особливості відкриття матеріалів іншій стороні за новим КПК України: здобутки та прорахунки / Ю. Аленін // Юридичний вісник. – 2013. – № 4. – С. 92
2. Ухвала судді Куп'янського міськрайонного суду Харківської області від 31.10.2017 року у справі № 628/947/16-к [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69911925>
3. Ухвала судді Миргородського міськрайонного суду Полтавської області від 11.10.2017 року у справі № 541/2222/16-к [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69469919>.

Мороз Ю.Г.,
викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Біденчук Т.М.,
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ
ЛЮДИНИ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЕТНІЧНОГО
ПРОФАЙЛІНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ**

Міжнародна правова практика трактує термін «профайлінг» як практику поліції, яка базується на певній системі профілів (психологічних методів, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки людини та ін.). Так, з метою пошуку і затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину або для виявлення осіб, які підозрюються у злочинній діяльності, використовуються кримінальний та поведінковий профайлінг, які є допустимими та законними засобами, що дозволяють максимально ефективно розподіляти обмежені ресурси правоохоронних органів. Етнічний профайлінг або «етнічно-вибірковий підхід» є недопустимим, оскільки, вважається проявом расової дискримінації [1, с. 129].

Власне, у вузькому розумінні термін «етнічний профайлінг» має місце тоді, коли поліцейський зупиняє, ставить питання, заарештовує особу на підставі її раси чи етнічності; у широкому розумінні явище

«етнічного профайлінгу» виникає тоді, коли поліція поряд з іншими фактами постійно й обов'язково використовує чинник етнічності чи раси як чинник, який спонукає до злочину, й на цій основі приймає рішення [2, с. 30].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність», ст. 6 «Право на справедливий суд», ст. 14 «Заборона дискримінації») зобов'язує держави-учасниці гарантувати права і свободи кожній людині без дискримінації за будь-якою ознакою та утриматись від практики етнічного профайлінгу. Відповідно до ст. 1 Протоколу № 12 Конвенції, ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою (наприклад, за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження та ін.).

Практика Європейського суду з прав людини свідчить про розгляд справ, в яких підтверджується, що застосування етнічного профайлінгу порушує права і свободи людини, гарантовані Конвенцією.

У справі «Тімішев проти Росії» (Timishev v. Russia) 2005 р. [3] було розглянуто питання щодо затримання осіб на підставі національної приналежності та порушення права на свободу переміщення. Ознаки раси, етнічності, національного походження не можуть служити факторами для підозри у скоєнні правопорушення («Мюррей проти Сполученого Королівства» (Murray v. UK) 1997 р. [4], «Чюлла проти Італії (Ciulla v. Italy) 1989 р. [5]), а також ситуації, що характеризуються специфічним, особливим ставленням до особи без вмотивованих та передбачених законом підстав («Шассанью та інші проти Франції» (Chassagnou and Others v. France) 1999 р. [6], «Тлімменос проти Греції» (Thlimmenos v. Greece) 2000 р. [7], «Начова та інші проти Болгарії» (Nachova and Others v. Bulgaria) 2005 р.).

Так, наприклад, у справі Nachova and Others v. Bulgaria Європейським Судом з прав людини було встановлено порушення ст. 14 (заборона дискримінації) у поєднанні зі ст. 2 Конвенції (право на життя). За матеріалами справи, двоє чоловіків циганського походження (К. Ангелов та К. Петков) проходили військову службу. Вони самовільно покинули гауптвахту, де відбували дисциплінарне покарання. При їх затриманні майор поліції Г. застосував зброю. Від отриманих вогнепальних поранень обидва військовослужбовці померли по дорозі в лікарню. Очевидець затримання стверджував, що працівники поліції вели стрілянину, і в певний момент офіцер поліції націлив на них зброю і закричав: «Ви, чорто-

ви цигани!»). Європейський Суд з прав людини прийняв рішення, що поперше, Болгарією не було наведено аргументованих доказів відсутності дискримінаційного аспекту зі сторони правоохоронних органів; по-друге, було неналежне проведення слідства, стосовно дослідження расових мотивів, що зумовило рішення Суду про порушення матеріальних та процесуальних аспектів статті 14 [8, с. 17].

В європейських державах практика застосування етнічного профайлінгу вважається дискримінацією з боку правоохоронних органів. Одними з основних рекомендацій Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЄКРН), яка також працює над вирішенням питань стосовно удосконалення політичних і правових гарантій щодо недопущення таких ситуацій, є рекомендації урядам держав-членів щодо використання оперативних орієнтувань, що вказують на расову приналежність (racial profiling), щодо всіх форм расової дискримінації і неправомірних дій працівників правоохоронних органів на ґрунті расизму (заборона расової дискримінації в правоохоронній діяльності законодавчою нормою, здійснення відповідної підготовки працівників правоохоронних органів, юридична відповідальність за акти расової дискримінації, забезпечення ефективного розслідування неправомірних дій поліції на ґрунті расизму, створення незалежного спеціального органу щодо розслідування заяв про расову дискримінацію і неправомірні дії поліції на ґрунті расизму) [9].

Бібліографічні посилання:

1. Катуніна О.В. Профілактика та запобігання проявам етнопрофайлінгу як чинники формування громадянського суспільства в умовах мультикультурної України // *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 213. С. 128-133.
2. *Етнічність: енциклоп. довідник* / В. Б. Євтух ; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с.
3. Case of Timishev v. Russia 55762/00 and 55974/00 Council of Europe: European Court of Human Rights, 13 December 2005, availableat: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71627>.
4. Case of Thlimmenos v. Greece 34369/97 Council of Europe: European Court of Human Rights, 6 April 2000, availableat: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58561>.
5. Case of Murray v. UK 22384/93 Council of Europe: European Court of Human Rights, 2 December 1997, availableat: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-45992>.
6. Case of Ciulla v. Italy 11152/84 Council of Europe: European Court of Human Rights, 22 February 1989, availableat: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57460>.
7. Case of Chassagnou and Others v. France 25088/94, 28331/95 and 28443/95 Council of Europe: European Court of Human Rights, 29 April 1999, availableat: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58288>.
8. Розслідування злочинів, вчинених на ґрунті нетерпимості. Навчально-практичний посібник / колектив авторів. Київ, 2012 –167 с.
9. Европейская комиссия по борьбе с расизмом и нетерпимостью: сб. общеполитических рекомендаций ЕКРН. Общеполитическая рекомендация №11: О борьбе с расизмом и расовой дискриминацией в работе правоохранительных органов (принята 29 июня 2007 года). Страсбург, март 2014 г.